

Nationaal Coördinator
Terrorismebestrijding en Veiligheid
Ministerie van Justitie en Veiligheid

Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland 46

November 2017

Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland

Actueel dreigingsniveau: *Substantieel*

1

2

3

4

5

Het dreigingsniveau in Nederland blijft niveau vier op een schaal van vijf. Dat betekent dat de kans op een aanslag in Nederland reëel is, maar dat er geen concrete aanwijzingen zijn dat er voorbereidingen worden getroffen om in Nederland een aanslag te plegen. De meest bepalende terroristische dreiging voor Nederland blijft de jihadistische dreiging waarbij verschillende typen actoren betrokken kunnen zijn (terroristische organisaties, transnationale netwerken, kleinschalige cellen en eenlingen).

1. Algemeen dreigingsniveau

Er is in deze DTN-periode veel continuïteit in het dreigingsbeeld. De jihadistische dreiging is geenszins afgenomen. Zowel al Qa'ida als ISIS heeft de intentie en de capaciteit om in Europa gecoördineerde, complexe aanslagen en eenvoudige aanslagen te (laten) plegen. ISIS blijft een dreiging vormen voor het Westen ondanks verlies van grondgebied in Irak en Syrië. Daarbij spelen online instructies een belangrijke rol. Deze DTN-periode valt op dat Nederland wat meer op de radar verschijnt als potentieel doelwit van individuele ISIS-leden en sympathisanten. Daarnaast valt het herwonnen zelfvertrouwen op waarmee al Qa'ida zich probeert te profileren als de leider van het mondiale jihadisme. Hoewel er op dit moment geen concrete aanwijzingen voor zijn, kunnen zowel kleinschalige- als grootschalige jihadistische aanslagen ook in Nederland plaatsvinden.

In Europa neemt de ernst van de geweldsdreiging uit rechts-terroristische hoek toe; incidenteel is er ook geweldsdreiging uit links-terroristische hoek. Er zijn geen aanwijzingen voor een vergelijkbare geweldsdreiging in Nederland. Toch blijft het in Nederland mogelijk dat een eenling of kleine, snel geradicaliseerde groep tot een daad

overgaat die als rechts-terroristisch te kwalificeren valt. Ook kan het sporadisch tot gewelddadige confrontaties tussen links- en rechtsextremisten komen.

Het gepolariseerde klimaat in Nederland kan een voedingsbodem vormen bij radicaliseringsprocessen en in incidentele gevallen leiden tot het verlagen van de geweldsdrempel. Dit geldt voor alle ideologische richtingen.

2. Terroristische dreiging in en tegen Nederland

Internationaal profiel Nederland

Verschillende Nederlandse of Nederlandstalige jihadisten, zowel van al Qa'ida als ISIS, hebben in 2017 bedreigd met, of (online) opgeroepen tot, geweld tegen Nederland. Nederland lijkt ook wat meer op de radar van individuele ISIS-leden en sympathisanten te verschijnen. Dit blijkt bijvoorbeeld uit oproepen in niet-officiële propaganda om in Nederland aanslagen te plegen. Dit gebeurt soms expliciet, soms impliciet. In enkele gevallen lijken de bedreigingen uit Syrië te komen. In het algemeen geldt dat alle landen die deelnemen aan de anti-ISIS-coalitie door jihadisten als legitiem doelwit worden beschouwd en daarmee

ook de militairen en militaire belangen van deelnemende landen.

Jihadistische activiteiten in Nederland en Nederlandse uitreizigers

Van de Nederlandse en Nederlandstalige jihadistische beweging gaat een voorstelbare dreiging uit. Deze beweging bestaat onder anderen uit personen die zijn uitgereisd, tegengehouden bij een uitreis poging, teruggekeerd, gedetineerd en uit vrienden en kennissen die hetzelfde jihadistische gedachtegoed aanhangen. Wanneer terroristen in Syrië of Irak een aanslag in Nederland plannen, kunnen ze gebruikmaken van aldaar aanwezige Nederlandse jihadisten die in Nederland goed de weg weten en de taal spreken. Zorgelijk in dit kader is dan ook dat met name ISIS het netwerk van in Syrië en Irak aanwezige buitenlandse jihadisten ten volle probeert te benutten. Propaganda van ISIS wordt vertaald in het Nederlands en verspreid onder aanhangers. De Nederlandse jihadistische beweging kenmerkt zich overigens online en offline nog steeds door een hoge mate van veiligheidsbewustzijn wat effect heeft op het zicht op de beweging. In de afgelopen DTN-periode zijn enkele personen vrijgekomen na een veroordeling voor terroristische feiten en op korte termijn zullen er nog meer personen (voorwaardelijk) in vrijheid worden gesteld. Dit brengt mogelijk risico's met zich mee omdat detentie een statusverhogende werking kan hebben. Een aantal van de ex-gedetineerden hangt nog steeds het jihadistisch gedachtegoed aan en heeft in de gevangenis mogelijk toegang tot nieuwe netwerken (crimineel of jihadistisch) verkregen.

Uitreis en terugkeer vindt sporadisch plaats

Uitreizen vanuit Nederland naar jihadistisch gebied vinden nauwelijks meer plaats, maar zijn nog wel mogelijk. In de zomer van 2017 vond nog een mislukte poging tot uitreis

plaats naar ISIS-gebied. Tevens vond er een geslaagde uitreis plaats naar Noord-Syrië waar HTS (gelieerd aan al Qa'ida) actief is. Het aantal naar Syrië en Irak uitgereisde personen is per 1 november circa 285, circa 55 personen zijn omgekomen. Het aantal terugkeerders staat op circa 50 en het aantal personen uit Nederland met jihadistische intenties dat aanwezig is in Syrië/Irak is circa 185.

Er zijn diverse signalen dat Nederlandse jihadisten in Syrië of Irak zich in vluchtelingenkampen of in handen van niet-jihadistische strijdende partijen aldaar bevinden. Het zou vooral gaan om vrouwen met hun kinderen. Daarmee komen mogelijk geïndoctrineerde minderjarigen terecht in opvangkampen waar vaak geen adequate (psychosociale) zorg aanwezig is. Waarschijnlijk zullen de komende tijd enkele mannen maar vooral vrouwen en/of minderjarigen pogingen doen om naar Nederland te komen. Dit kan gepaard gaan met het uitoefenen van publicitaire druk vanuit een slachtofferrol om overheidsaandacht voor de risico's te verminderen. Ook kunnen omstandigheden tijdens de opvang en/of tijdens detentie worden benut in jihadistische propaganda.

3. Terroristische dreiging in en tegen Europa

De jihadistische aanslagen die in de afgelopen periode in het Westen zijn gepleegd, zijn over het algemeen kleinschalig van aard (met uitzondering van de aanslagen in Barcelona en Cambrijs) en in hoge mate gepleegd door individuen (zoals naar alle waarschijnlijkheid ook de aanslag in oktober in New York). Dat neemt niet weg dat aanslagplegers wel als deel of met behulp van een grotere groep geradicaliseerd kunnen zijn, fysiek of online. In veel gevallen was het aantal slachtoffers van dergelijke aanslagen

beperkt. Dat kan mede verklaren, naast waarschijnlijk een gewenningseffect, dat de impact van dit soort aanslagen lijkt af te nemen. Het risico van complexe gecoördineerde aanslagen in Europa is echter geenszins verdwenen ook al zijn er in deze DTN-periode geen aanslagen in Europa gepleegd waarvan is vastgesteld dat ze rechtstreeks zijn aangestuurd vanuit Syrië/Irak. Er moet nog steeds vanuit worden gegaan dat er zich, zoals in eerdere DTN's gemeld, in Europa ISIS-operatives dan wel ISIS-aanhangers bevinden, die hier aanslagen voorbereiden. Dit is onder meer op te maken uit een aantal aanhoudingen dat heeft plaatsgevonden. Naast al Qa'ida blijft ook ISIS zich op de luchtvaartsector richten als aanslagdoelwit zoals bleek uit de plannen van ISIS voor een aanslag op een vliegtuig in Australië.

Het rekruteren en inspireren van aanslagplegers in Europa zelf kan een alternatief worden voor het vanuit Syrië/Irak naar Europa sturen van operatives. De dreiging tegen Europa gaat dan ook niet alleen uit van terugkeerders uit jihadistische strijdgebieden maar minstens evenzeer van personen die nooit uitgereisd zijn en die geïnspireerd, gestimuleerd of aangestuurd kunnen zijn door jihadistische organisaties. Daarbij weet ISIS de netwerken van uitgereisde ISIS-leden te benutten.

Veiligheidsorganisaties zijn alert op signalen van misbruik van de migratiestroom en asielprocedure door jihadisten. Toch kan niet worden uitgesloten dat jihadisten via de migratiestroom Europa binnenkomen en daarbij mogelijk ook misbruik van de asielprocedures kunnen maken.

Sinds de zomer van juli 2017 roept ISIS in officiële propaganda vrouwelijke aanhangers/leden nadrukkelijk op om deel te nemen aan de fysieke strijd. Deze oproep kan gezien worden als een verbreding van eerdere regelgeving die geweld als verdediging door vrouwen

toestond. De aankondiging komt niet geheel als verrassing. Het is al langer bekend dat vrouwen actief zijn in het jihadisme en ondersteunende (faciliterende) en rekruterende taken uitvoeren. Het feit echter dat ISIS nu een officiële oproep heeft geplaatst, kan mogelijk meer vrouwen over de geweldsdrempel heen helpen, omdat ze zich nu gelegitimeerd voelen om eventuele acties uit te voeren. Het is voorstelbaar dat vrouwen in de toekomst worden ingezet voor het plegen van aanslagen in het Westen. Bij gestimuleerde aanslagplots van ISIS in het Westen zijn relatief vaak vrouwen en/of minderjarigen betrokken terwijl ze tot op heden bij de ISIS-geïnspireerde aanslagen vrijwel ontbreken. Het is de verwachting dat, zodra meer aanslagen plaatsvinden waarbij vrouwen betrokken zijn, meer vrouwen geïnspireerd kunnen raken tot het plegen van aanslagen.

Hoewel niet nieuw viel in deze DTN-periode op dat ISIS veel berichten heeft verspreid die mogelijk doelbewust onjuistheden bevatten met als meest opvallende voorbeeld de herhaalde claim van de schietpartij in Las Vegas. Tot op heden is niet vastgesteld wat het motief van de schutter was. Mogelijk hoopt de organisatie daarmee angst te zaaien, de eigen achterban tot actie aan te zetten, het vertrouwen in informatie van de overheid te ondermijnen of op het ontregelen van tegenstanders.

Jihadisten wijzen in propaganda daarnaast op (over-)reactie in geval van (vermeende) dreigingen, waardoor ook zonder daadwerkelijke aanslagen chaos en lamlegging van het maatschappelijk leven kan worden bereikt. Zo wees ISIS er in propaganda bijvoorbeeld op dat een aanval op een treinstation tot lockdowns en sluiting voor een langere periode kan leiden. In deze DTN-periode werd de verhoging van het dreigingsniveau door de Britse overheid, na de aanslag op een metrostation in Londen, door ISIS als een succes gepresenteerd. Ook op

cyberterrein doen jihadisten hun capaciteiten graag groter voorkomen dan ze zijn. Jihadistische organisaties zijn volgens de inschatting van experts tot op heden niet in staat tot geavanceerde complexe digitale aanvallen. Voor de eenvoudige cyberaanvallen die jihadisten hebben uitgevoerd, waren relatief weinig expertise en middelen nodig. Wel doen zij met deze eenvoudige cyberaanvallen ervaring op. De uitgevoerde aanvallen, defacements en DDoS-aanvallen hadden primair een propagandistisch oogmerk en kunnen voor onrust zorgen.

Overige vormen van terrorisme

In diverse westerse landen is er de laatste jaren sprake van een toegenomen rechts-terroristische dreiging, vooral in Duitsland en de Verenigde Staten. In de afgelopen tweeënhalf jaar zijn in Europa ten minste tien rechts-terroristische aanslagen gepleegd en in Noord-Amerika ten minste vijf aanslagen. In deze DTN-periode was zowel in het Verenigd Koninkrijk als in Duitsland sprake van extreemrechtse radicalisering binnen de krijgsmacht wat uitmondde in het voorbereiden van terroristische handelingen. In oktober werden in Frankrijk acht personen gearresteerd op verdenking van het voorbereiden van aanslagen op moskeeën en politici. Het is opvallend dat het laatste jaar diverse rechts-terroristische aanslagplegers de vooral door jihadisten veelvuldig gebruikte modus operandi gebruikten van het inrijden met een voertuig op groepen mensen. In juni werd dit, mogelijk als gevolg van het copycatedeffect, vier keer ingezet (in Charlottesville, Londen, Malmö en Parijs). Incidenteel is er in Europa ook sprake van links-terrorisme. Sommige anarchisten in het buitenland deinzen niet terug voor terrorisme, zoals blijkt uit de bombrieven die eerder dit jaar waren gericht aan politici van onder andere de EU, het IMF en de ministers van Financiën van Nederland en Duitsland.

De Turkse regering blijft aandringen op een steviger aanpak door EU-landen van terroristische groepen als de PKK en DHKP-c, naast de door de EU niet als terroristische organisatie beoordeelde Gülen-beweging.

4. Internationale ontwikkelingen

De jihadistische dreiging is geenszins afgenomen. Dat komt deels voor rekening van ISIS. Deze groep manifesteert zich sinds het uitroepen van haar 'kalifaat' in 2014 niet alleen in haar kerngebied, maar ook in verschillende andere delen van de wereld. Kanttekening hierbij is dat groepen die officieel deel uitmaken van het 'kalifaat' of zichzelf met ISIS associëren, buiten het kerngebied weinig tot geen grondgebied controleren. De opkomst van ISIS is aanvankelijk ten koste gegaan van al Qa'ida en aan haar gelieerde groepen maar deze groepen zijn veerkrachtig gebleken en hun invloed in specifieke regio's is eerder toe- dan afgenomen. De aan al Qa'ida gelieerde groepen genieten bovendien in sommige regio's breder draagvlak onder de bevolking dan ISIS en vinden aansluiting bij andere strijdgroepen.

Ontwikkelingen in het Midden-Oosten en Afrika

In Syrië is de groeiende invloed van HTS een zorgelijke ontwikkeling. HTS blijft, zoals ook in DTN45 is aangegeven, een aan al Qa'ida gelieerde groep. Zij richt zich op dit moment weliswaar op de strijd tegen de Syrische president Assad en het uitschakelen van concurrerende strijdgroepen, maar kan in de toekomst aanslagen in het Westen plegen als zij dit opportuun acht. ISIS zal in Syrië en Irak ondanks het verlies van grondgebied, waaronder Raqqa, de belangrijkste ISIS-stad in Syrië, nog voor een lange tijd de regio blijven destabiliseren en een terroristische dreiging blijven vormen in het Westen en andere delen van de wereld. Ook

kan ISIS weer aan kracht winnen als de militaire druk op de groep op een gegeven moment afneemt. De dreiging van jihadistische organisaties kan uiteindelijk alleen duurzaam afnemen als er een politieke oplossing komt voor de oorzaken die hebben geleid tot de opkomst van deze groepen in Irak en Syrië, waaronder de marginalisering van de soennieten in beide landen.

ISIS-Libië is nog aan het herstellen van de forse klappen die de organisatie in 2016 en het voorjaar van 2017 kreeg. Haar operationele slagkracht zal aankomend jaar waarschijnlijk niet in de buurt komen van de slagkracht die zij had voor de val van haar bolwerk in Sirte. Tegelijkertijd vormt de dubbele zelfmoordaanslag in Misrata op 4 oktober, die waarschijnlijk is gepleegd door ISIS-Libië, een duidelijke indicatie dat ISIS-Libië weer wat aan vertrouwen wint en daardoor bedreigender wordt in haar activiteiten. Het is voorstelbaar dat aankomende maanden ISIS-strijders (met uiteenlopende nationaliteiten) uit Syrië en Irak zich gaan aansluiten bij ISIS-Libië.

De aan al Qa'ida gelieerde al Shabaab blijft in Somalië de meest dominante jihadistische groepering. De grootschalige aanslag in Mogadishu in oktober die waarschijnlijk door al Shabaab is gepleegd onderstreept dit. De opkomst van ISIS in Somalië sinds het najaar van 2015 heeft deze positie niet aangetast. Met uitzondering van Puntland, een semi-onafhankelijke Somalische deelstaat, blijft de invloed van ISIS in Somalië minimaal. ISIS in Puntland roept de Somalische diaspora online op om aanslagen te plegen in Europa en de VS.

Ontwikkelingen in Azië

In Pakistan en Afghanistan zijn er signalen dat ISIS Khorasan, zoals de ISIS-provincie in deze regio heet, sterker wordt ondanks eerdere tegenslagen. Zo is de organisatie waarschijnlijk voor het eerst verantwoordelijk voor aanslagen op

diplomatieke objecten zoals de aanslag op de Iraakse ambassade in Kabul. Er zijn steeds meer signalen dat ISIS Khorasan versterking krijgt van buitenlandse ISIS-strijders, hoogstwaarschijnlijk met strijdervaring die opgedaan is op het strijdveld van Irak of Syrië. Tegelijkertijd probeert ook al Qa'ida de greep op de regio te versterken, met bijvoorbeeld de oprichting van een nieuwe groepering in Kashmir en een herpositionering van AQIS (al Qa'ida op het Indiaas Subcontinent).

De ambitie van ISIS om ook buiten Syrië en Irak grondgebied te veroveren was de laatste maanden vooral zichtbaar op de Filippijnen waar aan ISIS verbonden jihadisten deels de controle over de stad Marawi (op het eiland Mindanao) hadden overgenomen. Het Filippijnse leger heeft de stad inmiddels weer heroverd.

In september 2017 vluchtten honderdduizenden Rohingya vanuit Myanmar naar Bangladesh. De positie van de, in meerderheid, soennitische Rohingya en het vermeende gebrek aan aandacht daarvoor in het Westen is onderwerp van gesprek binnen de (Nederlandse) jihadistische beweging.

5. Extremisme, radicalisering en polarisatie

Salafisme

Twee al jaren bekende exponenten van de politiek salafistische (fundamentalistische) geloofsstroming in Nederland komen in steeds lastiger vaarwater terecht. De voorman van de Utrechtse stichting alFitrah, de Syrisch-Nederlandse salafist Suhayb Salam, onderhoudt moeizame verhoudingen met het (lokale) bestuur en kampte met financiële perikelen. Ook een ander boegbeeld van de Nederlandse politiek salafistische stroming, de eveneens Syrisch-Nederlandse Fawaz Jneid, zorgt

in Den Haag sinds jaar en dag voor gespannen verhoudingen, zowel in eigen kring als met de (lokale) autoriteiten. Zowel alFitrah als Fawaz lijkt, buiten de eigen salafistische kringen, slechts beperkt op adhesiebetuigingen te hoeven rekenen. De boodschap dat beide partijen voortdurend onrecht wordt aangedaan door de 'onrechtvaardige' buitenwereld, klinkt niet even overtuigend meer. Binnen salafistische kringen worden de juridische kwesties waar de voormannen mee kampen wel degelijk beschouwd als een 'bevestiging' van het eigen gelijk ('de buitenwereld is ongelovig en vijandig'). De vraag is of dit mogelijk een radicaliserend effect heeft op de eigen achterban.

Er bestaan al langer zorgen over financiering van islamitische instellingen in Nederland uit landen waar salafisme de staatsgodsdienst is. In deze DTN-periode werd bijvoorbeeld zichtbaar dat Koeweitse liefdadigheidsorganisaties in de periode van 2007 tot en met 2016 Nederlandse salafistische organisaties financieel hebben ondersteund. Het gevaar bij deze buitenlandse financieringen kan zijn dat organisaties vanuit bepaalde (salafistische) leerstellingen kunnen (gaan) aanzetten tot onverdraagzaamheid tegen andersdenkenden, spanningen tussen groepen in de samenleving en activiteiten die in strijd zijn met de Nederlandse democratie en de rechtsstaat. Daarnaast kunnen elementen uit het salafistische gedachtegoed een voedingsbodem vormen voor radicalisering naar jihadisme. Ook bestaat het risico van witwassen, fraude of zelfs terrorismefinanciering. Illustratief in dit kader is de verdenking van witwassen door alFitrah waarnaar de FIOD een onderzoek heeft lopen.

Onder de Turkstalige gemeenschappen is een groei van salafistische tendensen waarneembaar ook al wordt dit niet altijd als salafisme benoemd. Deze groei lijkt zich te manifesteren in het

ontstaan van nieuwe Turkse organisaties, het aantal websites met een salafistische oriëntatie en het aantal volgers van deze websites. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat dit een uitvloeisel is van de meer isamistische koers die de Diyanet-moskeeën varen.

Extremisme

Geregeld vinden in Nederland vernielingen en bekladdingen plaats bij/van moskeeën en islamitische scholen. Ook zijn er voorbeelden van moskeeën die met dreigbrieven worden geïntimideerd, zoals in juni de As-Soennah moskee in Den Haag. De meest zichtbare manifestatie van extreemrechts wordt in Nederland bepaald door groepen als Pegida, Identitair Verzet (ID-Verzet) en in toenemende mate Erkenbrand. De genoemde groeperingen kenmerken zich door extreemrechts gedachtegoed, maar hanteren geen gewelddadige methodes om hun doelen te bereiken. Zorgelijk is wel de toegenomen radicale koers van Pegida gedurende het laatste jaar. Dit komt tot uiting door de verbreding van de focus op het ageren tegen de islam, moslims en asielzoekers in zijn algemeenheid. Ook werkt de groep in Nederland inmiddels samen met rechts-extremistische organisaties uit het buitenland zoals HoGeSa (Hooligans tegen Salafismus) uit Duitsland. ID-verzet heeft in deze DTN-periode gekozen voor het tijdelijk bezetten van islamitische objecten, zoals de salafistische Cornelius Haga school en een moskee in aanbouw in Venlo. ID-Verzet blijft echter, anders dan andere identitaire groepen in Europa, beperkt in omvang. Ook blijven er zorgen over Erkenbrand. De groepering werkt online en offline aan het verder uitbreiden van het aantal volgelingen van hun racialistische leer.

Incidenteel vinden in Nederland confrontaties plaats tussen links- en rechtsextremisten. Hierbij wordt soms door enkele links-extremisten dreigende taal geuit en in sommige gevallen wordt

vuurwerk gegooid naar de tegenpartij. Daarnaast was er in deze DTN-periode veel media-aandacht voor de bekladding van de voordeur van de fractievoorzitter van Forum voor Democratie (FvD). Deze actie is op internet geclaimd onder de gelegenheidsnaam Radicaal Anarchistisch Feministisch Front. Het risico op omvangrijke gewelddadige openbare ordeproblemen zoals in de VS en in Duitsland is in Nederland klein, mede dankzij actief politietoetreden, maar toch zijn deze niet helemaal uit te sluiten. Enkele relatief nieuwe extreemlinkse antiracistische actiegroepen bestaan voornamelijk uit actievoerders met een migrantenachtergrond. Zij strijden tegen (in hun ogen) racistische en koloniale symbolen in de Nederlandse maatschappij, zoals Zwarte Piet, de VOC, straatnamen en standbeelden. De bekendste actiegroepen hiervan zijn Kick Out Zwarte Piet en De Grauwe Eeuw.

Anarchistische actievoerders uit heel Europa, ook Nederland, onderhouden contacten met elkaar en werken soms samen. Tijdens de G20-top in Hamburg begin juli hebben honderden linksextremisten enkele dagen veldslagen geleverd met de politie en vernielingen aangericht in de stad. Daar waren ook Nederlanders bij betrokken. Extreemlinkse asielrechtenextremisten hebben in de afgelopen maanden minder buitenwettelijke protestacties uitgevoerd dan in de jaren daarvoor. Desondanks moet nog steeds rekening worden gehouden met bekladdingen, vernielingen en 'home visits' jegens politici en (medewerkers van) instanties en bedrijven die dit beleid bedenken, uitvoeren en faciliteren zoals bijvoorbeeld bleek in oktober met het online publiceren van een namenlijst van medewerkers van de dienst Terugkeer en Vertrek. Milieu- en dierenrechtenextremisme zijn in Nederland in deze DTN-periode niet waargenomen.

Polarisatie

In het DTN wordt over negatieve vormen van polarisatie geschreven omdat deze een voedingsbodem kunnen vormen voor radicaliseringsprocessen. De hieronder beschreven onderwerpen zijn uitgekozen, omdat hierover (op sociale media) gepolariseerd debat waarneembaar is.

Terugkijkend op deze DTN periode kan gesteld worden dat de Nederlandse veiligheidsautoriteiten alert zijn, ook in situaties waarin de terroristische dreiging achteraf meeviel of niet aanwezig bleek te zijn zoals bijvoorbeeld na signalen met betrekking tot een concert in Rotterdam. Dit kan als ongewenst neveneffect hebben dat publiek en media enerzijds de dreiging te zwaar inschatten of vinden dat de overheid dat doet. Bij een deel van het publiek kan anderzijds de indruk ontstaan dat de overheid dreiging bagatelliseert. Zo ontstonden er twijfels over het waarheidsgehalte van de overheidslezing na het onwel worden van een diabetespatiënt die daarbij mensen aanreed bij Amsterdam CS. Ook kan dreigingsmoeheid ontstaan, wat de alertheid van de veiligheidsketen en het brede publiek kan ondermijnen.

Van de nasleep van een integriteitsaffaire bij de gemeente Amsterdam, die veel aandacht in politiek en media kreeg, ging een landelijk effect uit. Dat effect is het vergroten van wantrouwen onder delen van de bevolking jegens de overheid, de overheidsaanpak van radicalisering en jegens de inzet van experts afkomstig uit etnische of religieuze minderheden.

Hoewel ieder land eigen accenten kent in gepolariseerde discussies online, zijn er in Westerse landen ook opvallende overeenkomsten. Zo is er in veel landen aandacht voor de omgang met zwarte bladzijdes in de eigen (koloniale) geschiedenis en monumenten die daaraan refereren, voor de vermeende onverenigbaarheid van 'het Westen' en

'de Islam' en voor de rol van de politieke en culturele 'elite'. De afgelopen DTN-periode kwam de term 'cultuurmarxisme' weer in zwang in populistisch rechtse kring, waarmee over het algemeen bedoeld wordt dat de overheden in Europa uit zijn op de vernietiging van de Europese cultuur.

De zorgen die in DTN45 zijn beschreven ten aanzien van Turkse knokploegen zijn niet weg. Voor Nederland zijn er

deze DTN-periode echter alleen online activiteiten waargenomen. Deze kunnen mogelijk tot spanningen leiden tussen ideologische tegenstanders.

Hoewel de afgelopen DTN-periode werd gekenmerkt door relatieve rust, blijft het risico van het doorvertalen van Turkse spanningen naar Nederland reëel, waarbij met name de opstelling van president Erdoğan en van de PKK cruciaal is.

Over het Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland

Nederland werkt met een systeem van dreigingsniveaus die aangeven hoe groot de kans is op een terroristische aanslag. De NCTV publiceert hiertoe vier maal per jaar het Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland (DTN), een globale analyse van de nationale en internationale terroristische dreiging tegen Nederland. Het DTN is gebaseerd op informatie van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten en van de politie, open bronneninformatie, informatie van buitenlandse partners en analyses van ambassadepersoneel.

Uitgave

Nationaal Coördinator
Terrorismebestrijding en Veiligheid

Postbus 20301, 2500 EH Den Haag
Turfmarkt 147, 2511 DP Den Haag
070 751 5050

www.nctv.nl
info@nctv.minvenj.nl
[@nctv_nl](https://twitter.com/nctv_nl)

November 2017